

Sygn. akt I KZ 40/21

POSTANOWIENIE

Dnia 24 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Rafał Małarski

w sprawie z wniosku **H. O. , M. M. i Z. Ż.**

o dodatkowe zadośćuczynienie za doznaną krzywdę przez ich zmarłego ojca J. W., represjonowanego za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu, bez udziału stron,

w dniu 24 listopada 2021 r., zażaleń pełnomocnika Skarbu Państwa – Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz pełnomocnika wnioskodawczyń

na postanowienie Wojskowego Sądu Okręgowego w W.

z dnia 5 lipca 2021 r., sygn. akt Żo (un) (...),

p o s t a n o w i ł:

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Pełnomocnik H. O., M. M. i Z. Ż. w ostatecznie zmodyfikowanym wniosku domagał się zasądzenia od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyń po 2,1 mln zł tytułem dodatkowego zadośćuczynienia za krzywdy doznane przez ich zmarłego ojca J. W., skazanego za działalność niepodległościową przez Wojskowy Sąd Rejonowy w L. wyrokiem z 16 października 1951 r. (Sr (...)).

Wojskowy Sąd Okręgowy w W. , postanowieniem z 5 lipca 2021 r., powołując się na art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 3 ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych

za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: ustawa rehabilitacyjna lub ustawa lutowa), umorzył postępowanie. Podniósł, że Sąd (...) Okręgu Wojskowego w W., postanowieniem z 23 marca 1993 r. (Żo.Un.(...)), zasądził na rzecz J. W. odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę w łącznej kwocie 262,5 mln st. zł, a nadto „w sprawie nie doszło do rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania”.

Wskazane postanowienie zaskarżyli zażaleniami: pełnomocnik Skarbu Państwa – Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz pełnomocnik wnioskodawczyń.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenia okazały się zasadne.

W pierwszym rzędzie wypadało zgodzić się ze skarżącymi, że w wypadku wystąpienia najpierw o odszkodowanie i zadośćuczynienie w oparciu o art. 8 ust. 1 zd. 1 ustawy lutowej, a następnie domagania się w późniejszym czasie przyznania uzupełniającego świadczenia na podstawie art. 8 ust. 4 tej ustawy, nie może być mowy o zaistnieniu przeszkody w postaci powagi rzeczy osądzonej. Od dawna ugruntowany w judykaturze jest pogląd, że treść tego ostatniego przepisu stanowi odstępstwo od zasady *res iudicata* (zob. postanow. SN z 26 lutego 2015 r., III KK 13/15). Wyrażony jest w nim nakaz merytorycznego rozpoznania wniosku o dodatkowe odszkodowanie i zadośćuczynienie, co oznacza, że jeżeli względy słuszności nie przemawiają za uwzględnieniem uzupełniającego roszczenia, wniosek podlega oddaleniu (zob. wyr. SN z 27 sierpnia 2015 r., III KK 256/15, OSNKW 2016, z. 1 poz. 2). Podkreśla się w orzecznictwie, że chodzi tu o dwa niezależne od siebie roszczenia, mające swe źródła w dwóch różnych przepisach ustawy rehabilitacyjnej – art. 8 ust. 1 zd. 1 i art. 8 ust. 4 (zob. wyr. SA we Wrocławiu z 8 lipca 2010 r., II AKa 190/10).

Dlatego ewidentnie błędnym postąpieniem było sięgnięcie przez Sąd *a quo* po art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Zatem kluczowe zagadnienie w niniejszej sprawie sprowadzało się do odpowiedzi na pytanie: czy w razie śmierci osoby represjonowanej, na rzecz której uprzednio prawomocnie zasądzono na podstawie art. 8 ust. 1 zd. 1 ustawy lutowej odszkodowanie i zadośćuczynienie, osoby wymienione w zd. 2 tego przepisu, to

jest małżonek, dzieci i rodzice, są uprawnione do ubiegania się o dodatkowe świadczenie w trybie przewidzianym w art. 8 ust. 4 tejże ustawy? Odwołując się do powszechnie akceptowanej reguły logiki prawniczej w postaci wnioskowania *a fortiori* w odmianie *argumentum a maiori ad minus*, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że skoro osobom wyszczególnionym w art. 8 ust. 1 zd. 2 ustawy lutowej wolno dochodzić w razie śmierci osoby represjonowanej roszczenia głównego z art. 8 ust. 1 zd. 1 ustawy lutowej (uprawnienie w tym zakresie przechodzi na nie z mocy ustawy), to tym bardziej mogą one wnioskować – w wypadku gdy wcześniej przyznano takie roszczenie główne samej osobie represjonowanej, która zmarła – o zasądzenie na ich rzecz uzupełniającego świadczenia po myśli art. 8 ust. 4 ustawy lutowej. Ujmując rzecz zwięźle, wolno stwierdzić: **śmierć osoby represjonowanej, na rzecz której wcześniej zasądzono odszkodowanie i zadośćuczynienie, o których mowa w art. 8 ust. 1 zd. 1 ustawy lutowej, nie stanowi przeszkody do dochodzenia w późniejszym okresie przez jego małżonka, dzieci i rodziców uzupełniającego świadczenia w myśl art. 8 ust. 4 tej ustawy.**

Przechodząc na grunt niniejszej sprawy, trzeba zauważyć, że postanowienie Sądu (...) Okręgu Wojskowego w W. z 23 marca 1993 r., którym zasądzono na rzecz J. W. odszkodowanie i zadośćuczynienie, uprawomocniło się w dniu 31 marca 1993 r., a więc przed jego śmiercią, która nastąpiła 5 listopada 1994 r. Dziwić musi postulat jednego ze skarżących sprawdzenia tych dat, skoro podane one zostały w załączonych do akt dokumentach: postanowieniu Sądu Rejonowego w H. z 12 grudnia 1994 r. o stwierdzeniu nabycia spadku (k. 13) oraz postanowieniu Sądu (...) Okręgu Wojskowego w W. z 23 marca 1993 r. (k. 85).

W zaistniałej sytuacji Sądowi Najwyższemu, jako organowi odwoławczemu, nie pozostawało nic innego, jak tylko wydać rozstrzygnięcie o charakterze kasatoryjnym (art. 437 § 2 k.p.k.). W ponownym pierwszoinstancyjnym postępowaniu konieczne będzie przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. W jego ramach Wojskowy Sąd Okręgowy w W. zbada, czy zachodzi dysproporcja pomiędzy tym, co występujący wcześniej o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia J. W. uzyskał, a tym, co otrzymałby składając uzupełniający wniosek obecnie; nie będzie tu jednak chodziło o jakąkolwiek różnicę, ale różnicę

istotną, rażącą, będącą wynikiem krańcowo różnych wyliczeń, rzecz jasna dokonanych przy odpowiedniej waloryzacji kwoty świadczenia przyznanego niegdyś (zob. postanow. SN z 9 grudnia 2016 r., IV KK 380/16). Silnie warto zaakcentować, że choć wniosek pochodzi od córek represjonowanego, to przedmiotem oceny winna być krzywda doznana przez J. W., a nie przez wnioskodawczynie, które mogą ubiegać się o zadośćuczynienie w stosownej przypadającej na nie części (zob. postanow. SN z 22 maja 2020 r., V KK 596/19).

Jeśli względy słuszności nie będą przemawiały za przyznaniem dalszej rekompensaty za krzywdy wynikłe z wykonania oczywiście niesprawiedliwego wyroku z 1951 r., wniosek pełnomocnika córek osoby represjonowanej powinien zostać oddalony.